

Journal of Research in Educational Systems

Volume 18, Issue 66, 2024
Pp. 75-88

Print ISSN: 2383-1324
Online ISSN: 2783-2341

Homepage: www.jiera.ir

Article Info:

Article Type:
Research Article

Article history:
Received July 09, 2024
Received in revised form
October 22, 2024
Accepted October 31, 2024
Published Online
November 05, 2024

Keywords:
counseling and guidance,
Farhangian University,
education system

Exploration of the Challenges in the Guidance and Counseling Field (Counseling Specialization) at Farhangian University and the Education System Based on the Lived Experiences of Professors and Student-Teachers

Samira Hashemi¹ , and Masoomeh Zibaeinejad^{2✉}

1. Department of Psychology and Counselling, Farhangian University, P.O. Box 14665-889, Tehran, Iran. E-mail: dr.s.hashemi@cfu.ac.ir
1. *Corresponding Author*, Department of Psychology and Counselling, Farhangian University, P.O. Box 14665-889, Tehran, Iran. E-mail: masomehzihaee@cfu.ac.ir

ABSTRACT

Objective: Given that one of the most critical roles in schools is that of the school counselor, and the method of training counselors at Farhangian University holds great importance, the aim of this study was to identify the challenges and issues of the counseling and guidance field based on the lived experiences of professors and student-teachers in this discipline.

Method: This research was conducted using a qualitative and phenomenological approach, employing semi-structured interviews. Purposeful sampling was used, and data saturation was reached after interviewing 10 student-teachers and 10 professors in the counseling field. The data were coded using method of Strauss and Corbin (1990). The findings included 152 open codes, 10 axial codes, and 4 selective codes, which were extracted as the main challenges of the counseling field in the education system and at Farhangian University.

Results: The results revealed that the primary and significant challenges in the counseling and guidance field at Farhangian University and within the education system are categorized as individual challenges, academic challenges, organizational challenges, and cultural and local challenges. Individual challenges involve personal issues faced by counseling student-teachers. Academic challenges pertain to the theoretical and practical coursework of the student-teachers. Organizational challenges relate to undefined or ambiguous structures in this field.

Conclusion: The findings of this study indicate that the curriculum planning of the counseling field at Farhangian University, especially in the areas of internships, needs to be revised. Also, education and training need to create appropriate organizational and cultural structures to determine the necessary professional identity for this important and vital field in schools.

Cite this article: Hashemi, S., & Zibaeinejad, M. (2024). Exploration of the Challenges in the Guidance and Counseling Field (Counseling Specialization) at Farhangian University and the Education System Based on the Lived Experiences of Professors and Student-Teachers. *Journal of Research in Educational Systems*, 18(66), 75-88. <https://doi.org/10.22034/JIERA.2025.492184.3261>

© The Author(s)

Publisher: Iranian Educational Research Association

DOI: <https://doi.org/10.22034/JIERA.2025.492184.3261>

Introduction

Guidance and counseling have emerged as critical domains within the broader field of humanities, with a professional scope focused on aiding individuals in personal growth, decision-making, and coping with familial, educational, and social challenges. In the context of modern schools, where children and adolescents experience significant developmental milestones, the importance of professional counseling for psychological, familial, and educational issues cannot be overstated (Shafiabadi, 2008; Nice et al, 2023; Dashti et al., 2024). Rapid technological advancements and the dynamic flow of information further necessitate the integration of counseling services in schools to prepare students for the complexities of contemporary life (Goh et al, 2007; Baker & Gerler, 2016; Popov & Spasenović, 2020). Globally, the role of school counselors is multifaceted, encompassing support for students' psychological, educational, and social growth, conflict resolution, career guidance, and collaboration with parents and educators (Lewis et al 2022). While there are universal aspects to this role, regional and national differences often exist in terms of job definitions, responsibilities, and counselor-to-student ratios (Collins, 2014; Popov & Spasenović, 2020). For example, in countries like the U.S., the American School Counseling Association (ASCA) sets comprehensive standards for school counseling, whereas in decentralized systems, such as those in the UK and Ireland, guidelines are often developed at local or municipal levels (ASCA, 2022; British Association for Counselling and Psychotherapy, 2022). In Iran, the structured implementation of counseling and guidance services began in 1953. Over the decades, the profession has undergone numerous changes, including the integration of counselors in various educational stages and the development of specific undergraduate programs in teacher training universities. The Bachelor's degree in Counseling and Guidance offered by Farhangian University seeks to train competent counselors equipped to address the needs of

elementary, middle, and high school students. However, consistent evaluation of these academic programs is essential to ensure alignment with societal needs and challenges (DeKruyf, 2013; Ebrahimi, 2015; Shahmoradi et al., 2011). This study investigates the challenges faced by student counselors in Farhangian University and the educational system, based on the lived experiences of both students and faculty

The study employed a qualitative, phenomenological approach to explore the experiences of student counselors and faculty members in the Counseling program at Farhangian University. This method allows for an in-depth examination of participants' perspectives to describe the essence and structure of the challenges they face.

Method

Sample and Data Collection

Using purposive sampling, 20 participants (10 student counselors and 10 faculty members) were selected. Semi-structured interviews were conducted to capture their insights. A key question guiding the interviews was: *"What challenges have you encountered in the Counseling program at Farhangian University or within the broader educational system?"* The interviews were audio-recorded, transcribed verbatim, and subjected to coding.

Data Analysis

The data were analyzed using Strauss and Corbin's three-step coding process:

- 1. Open Coding:** Identifying and categorizing recurring themes and issues.
- 2. Axial Coding:** Linking related codes to form broader categories.
- 3. Selective Coding:** Synthesizing the core themes into overarching constructs.

To ensure credibility, findings were validated through member checking, where participants reviewed the coded data and final themes for accuracy.

Results

The analysis revealed 152 open codes, which were synthesized into 10 axial codes and further grouped

into four core themes representing the primary challenges in the Counseling program at Farhangian University and the educational system. These challenges are detailed below:

1. Individual Challenges

Intrapersonal: Many student counselors reported a lack of interest in the field and insufficient motivation to pursue a counseling career. Faculty members observed that some students lacked essential personal attributes, such as empathy, resilience, and adaptability, which are critical for effective counseling.

Interpersonal: Deficiencies in communication skills, social anxiety, and inadequate problem-solving and teamwork abilities were common issues.

2. University-Level Challenges

Educational: Limited coverage of theoretical topics, particularly those addressing student-specific issues like anxiety and behavioral disorders, was identified. Faculty acknowledged constraints in course durations and gaps in their own training.

Skill Development: Practical training and workshops were inadequate. Students felt unprepared to handle real-life scenarios due to a lack of hands-on experiences.

Internships: Internship structures were misaligned with the complexities of school-based counseling, offering limited exposure to real-world challenges.

3. Organizational Challenges

Structural: Schools often lacked sufficient resources and infrastructure to support counseling services. Many institutions did not employ enough specialized counselors, and non-experts were sometimes assigned counseling roles.

Professional Identity: The role of school counselors was often poorly defined, leading to role ambiguity and unrealistic expectations.

4. Cultural and Contextual Challenges

Staff Attitudes: A lack of awareness among school staff regarding the importance of counseling hindered collaboration.

Parental Attitudes: Cultural taboos around mental health often prevented parents from engaging with counselors or acknowledging their children's issues.

Conclusions

The Purpose of This Study and Identified Challenges in the Counseling and Guidance Discipline The aim of this study was to identify the challenges in the field of counseling and guidance within the context of Farhangian University and the broader education system, based on the lived experiences of faculty members and student teachers. After conducting interviews with relevant faculty members and students and coding the data using Strauss and Corbin's methodology, 52 open codes, 10 axial codes, and 4 selective codes were extracted as the main challenges of the counseling field in the education system and Farhangian University. The four selective codes were identified as individual challenges, academic challenges, organizational challenges, and cultural and local challenges.

Individual Challenges; One of the main expectations of school counselors is to develop their personal and interpersonal skills in areas such as a passion for understanding human nature, problem-solving abilities, resolving personal and psychological conflicts, and acquiring essential life skills, such as emotional management, communication skills, and public speaking. These competencies are expected to be used for the personal development of students and for effective interaction with parents and other teachers. However, according to the insights of faculty members, students, and this study's findings, personal development is inadequately addressed at the university level. Counseling students do not acquire the necessary personal and interpersonal competencies. These findings align with the research of Kimber and Campbell (2014).

Academic Challenges; Academic challenges were categorized into three domains: education, skill development, and internships, based on the views of counseling students and faculty. School counselors are expected to address a wide range of issues related to students, such as academic, behavioral, psychological, familial, and other challenges. These issues can vary significantly depending on the students' ages. However, the curriculum and defined courses for the

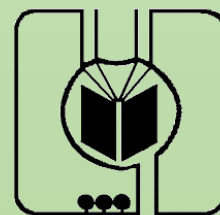
counseling discipline at Farhangian University do not adequately cover this broad spectrum. For example, while appropriate courses are offered for identifying and diagnosing various problems and disorders, the courses on counseling and intervention strategies are insufficient. This challenge is also evident in other countries (Popov & Spasenović, 2020; Goh et al., 2007). Moreover, counseling is not just a body of knowledge to be learned; it is also an art and a skill. While acquiring counseling knowledge can be relatively straightforward, developing counseling skills requires time, practice, and effort. Practical courses in universities aim to address this, but the number, duration, and quality of these courses fail to meet the necessary expectations for skill acquisition. Furthermore, internships at Farhangian University are designed around the teacher's role in schools, whereas the counselor's role is distinct and demands tailored internship experiences.

Organizational Challenges; Two major organizational challenges were identified: unsuitable structures for the counseling discipline and ambiguity in the independent professional identity of counseling. Inadequate recruitment and selection of sufficient human resources for school counseling roles are significant issues. This creates numerous challenges, as students' issues and problems are not adequately assessed and diagnosed, causing them to carry their unresolved issues to higher grades and other schools. Over time, these problems become more complex,

damaging, and difficult to resolve. Additionally, in schools where counselors are present, their specialized roles are often not clearly defined. Counselors are sometimes expected to perform tasks unrelated to their expertise. This lack of specialized personnel, particularly in primary schools, or the employment of non-specialists as counselors, is corroborated by findings from Shahmoradi, Nagavi, and Jafarali (2011) and Ebrahimi (2018).

Cultural and Local Challenges; Faculty members and students highlighted that, especially in smaller cities, there is often a lack of proper understanding of counseling and psychological services, as well as psychological issues. Neither school staff nor parents are sufficiently aware of the importance of psychological issues. When a problem arises, they may fail to cooperate adequately with the school counselor to address it. Some cultural taboos and local beliefs, such as the stigma of seeking help from a counselor or psychologist, perpetuate the notion that doing so implies madness or social rejection. These challenges disrupt students' progress and align with the findings of Ebrahimi (2018).

Recommendations It is recommended that Farhangian University addresses the challenges identified in this study to resolve these issues. This would ensure that all students in the country have access to capable, specialized, experienced, committed, and professional counselors who can provide quality services in schools.

پژوهش در

نظام‌های آموزشی

دوره ۱۸، شماره ۶۶، ۱۴۰۳
ص ۷۵-۸۸

شاپا (چاپی): ۱۳۲۴-۲۳۸۳

شاپا (الکترونیکی): ۲۳۴۱-۲۷۸۳

Homepage: www.jiera.ir

درباره مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۱۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۸/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۸/۱۵

واژه‌های کلیدی:

رشته مشاوره و راهنمایی،

دانشگاه فرهنگیان،

نظام آموزش و پرورش

بررسی کیفی چالش‌های رشته راهنمایی و مشاوره (گرایش مشاوره) در دانشگاه فرهنگیان و نظام آموزش و پرورش مبتنی بر تجارب زیسته اساتید و دانشجومعلمان مشاوره

سمیرا هاشمی^۱، و معصومه زیبایی نژاد^۲✉

۱. گروه آموزش روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹ - ۱۴۶۶۵ تهران، ایران. رایانامه:

dr.s.hashemi@cfu.ac.ir

۲. نویسنده مسئول، گروه آموزش روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹ - ۱۴۶۶۵ تهران، ایران. رایانامه:

masomehziabae@cfu.ac.ir

چکیده

هدف: یکی از مهم‌ترین نقش‌های حاضر در مدرسه، مشاور مدرسه است و نحوه آموزش مشاوران در دانشگاه فرهنگیان از اهمیت بالایی برخوردار است، هدف این پژوهش شناسایی چالش‌ها و مسائل رشته مشاوره و راهنمایی مبتنی بر تجارب زیسته اساتید و دانشجومعلمان این رشته بود.

روش: روش این پژوهش به صورت کیفی و پدیدارشناسانه بود و با انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته صورت گرفت. شیوه نمونه‌گیری هدفمند بود و پس از مصاحبه با ۱۰ دانشجومعلم و ۱۰ استاد رشته مشاوره داده‌های پژوهش به حد اشباع رسید. داده‌ها با روش (۱۹۹۰) Strauss & Corbin کدگذاری شدند. یافته‌ها شامل ۱۵۲ کد باز، ۱۰ کد محوری، و ۴ کد انتخابی بود که به عنوان چالش‌های اصلی رشته مشاوره در نظام آموزش و پرورش و دانشگاه فرهنگیان، استخراج گردیدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان دادند که چالش‌های اصلی و اساسی رشته راهنمایی و مشاوره در دانشگاه فرهنگیان و نظام آموزش و پرورش عبارتند از چالش‌های فردی، چالش‌های دانشگاهی، چالش‌های سازمانی، و چالش‌های فرهنگی و بومی. چالش‌های فردی مسائلی بودند که دانشجومعلم رشته مشاوره از نظر شخصیتی با آن روبرو بود. چالش‌های دانشگاهی مربوط به دروس نظری و عملی دانشجومعلمان بود.

نتیجه‌گیری: یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که برنامه ریزی درسی رشته مشاوره در دانشگاه فرهنگیان خصوصاً در مباحث کارورزی نیاز به اصلاح و بازنگری دارد. همچنین آموزش و پرورش برای تعیین هویت حرفه‌ای لازم برای این رشته مهم و حیاتی نیاز به ایجاد ساختارهای سازمانی و فرهنگی متناسب در مدارس دارد.

استناد به این مقاله: هاشمی، سمیرا، و زیبایی نژاد، معصومه. (۱۴۰۳). بررسی کیفی چالش‌های رشته راهنمایی و مشاوره (گرایش

مشاوره) در دانشگاه فرهنگیان و نظام آموزش و پرورش مبتنی بر تجارب زیسته اساتید و دانشجومعلمان

مشاوره. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۷(۶۶)، ۷۵-۸۸. <https://doi.org/10.22034/JIERA.2025.492184.3261>

10.22034/JIERA.2025.492184.3261

ناشر: انجمن پژوهش‌های آموزشی ایران

© نویسندگان

مقدمه

یکی از مهم‌ترین و کلیدی‌ترین رشته‌های حوزه علوم انسانی رشته مشاوره و راهنمایی است. در دنیای امروز جایگاه و اهمیت مشاوره به صورت حرفه‌ای یاورانه برای کمک به افرادی است که در رشد، سازگاری، تصمیم‌گیری، روابط خانوادگی، تحصیلی، مهارت‌های اجتماعی و شیوه زندگی مشکلاتی دارند و مشاوره به این افراد کمک می‌کند تا راه‌حل مناسبی برای مشکلات بیابند (شفیع آبادی، ۱۴۰۰؛ رحمانی و قلمکاریان، ۱۴۰۱؛ دشتی و همکاران، ۱۴۰۳). از آنجا که یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین برهه‌های رشد و تحول انسان، مرحله زندگی کودک و نوجوان در مدرسه است، در نتیجه ضرورت و اهمیت مشاوره در مدارس برای آموزش، پیشگیری و درمان مسائل و مشکلات مختلف روانشناختی، خانوادگی و تحصیلی روشن می‌گردد. جریان سریع رشد اطلاعات و پیچیدگی‌های تکنولوژی‌های نوظهور، این نیاز را در مدارس به وجود می‌آورد که همزمان با این جریان در دنیای امروز حرکت کند و دانش‌آموزان را برای سازگاری با دنیای جدید آماده سازد (Collins, 2014; Baker & Gerler, 2016; Popov & Spasenović, 2020; Victor et al., 2020).

مشاوره یک امر تخصصی است که جزء وظایف مشاوران مدارس محسوب می‌شود. انجمن مشاوره مدرسه آمریکا (ASCA)، مشاوره مدرسه را یک فرایند یاری رسان می‌داند که توسط فردی آموزش دیده که اعتبارنامه حرفه‌ای از مراکز و مؤسسات آموزشی معتبر (مانند دانشگاه‌ها) کسب کرده است، انجام می‌شود. مشاوره مدرسه شامل فعالیت‌هایی است که به دانش‌آموزان در حل مشکلات و مسائل شخصی، اجتماعی، روانی، تحصیلی، و خانوادگی یاری می‌کند و جنبه پیشگیرانه نیز دارد. اگر چنانچه به این مسائل در مدرسه رسیدگی نشود، آسیب‌های زیادی متوجه بهداشت روانی دانش‌آموزان و پیشرفت و رشد تحصیلی آنان خواهد بود (American School Counseling Association, 2022). موقعیت مشاور مدرسه، اگرچه در سراسر جهان مشابه است، اما اغلب نقش و وظایف متفاوتی دارد. در اغلب کشورها، به موازات مشاوران مدرسه، بسیاری از متخصصان در داخل یا خارج از مدرسه وجود دارند (مانند روانشناس یا روان درمانگر مدرسه، معلم راهنما، گفتار درمانگر، مددکار اجتماعی، مشاور شغلی و غیره) که وظایف آنها اغلب با کارکردهای مشاوران مدرسه تداخل پیدا می‌کند. در بیشتر موارد، یافتن تمام اسناد ملی واقعی که وظایف اصلی و دقیق مشاوره مدرسه را تنظیم می‌کند، فرایند بسیار دشواری است (بهاروند، ۱۴۰۱؛ Brown, 2020; Popov & Spasenović, 2020). با بررسی این جنبه به طور قطع می‌توان گفت که نقش مشاور مدرسه در همه کشورها دارای ویژگی‌های مشترک بسیاری است. نقش مشاور معمولاً شامل، حمایت از دانش‌آموزان در رشد روانی، تحصیلی و اجتماعی آنها؛ مشاوره با دانش‌آموزان، والدین و معلمان؛ حل تعارضات بین معلمان و دانش‌آموزان؛ کمک به دانش‌آموزان برای شناسایی توانایی‌ها، ظرفیت‌ها و علائق خود؛ جلوگیری از ترک تحصیل؛ حمایت از سازمان مدرسه و فرایند یاددهی/یادگیری؛ مشاوره دادن به دانش‌آموزان در مورد جهت‌گیری شغلی و تصمیمات آنها؛ همکاری با کارکنان مدرسه (مدیران، معلمان، سایر متخصصان)؛ و نگهداری اسناد مشاوره مدرسه است. در حیطه وظایف مشاوران مدرسه می‌توان عملکردهای زیر را که مشترک برای همه یا بیشتر کشورها هستند، را بیان کرد: شناسایی، تشخیص مشکلات روانی، یادگیری و اجتماعی دانش‌آموزان و شناسایی دانش‌آموزان تیزهوش و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه. دادن اطلاعات؛ دادن اطلاعات به همه کارکنان و افراد مدرسه بر اساس نیازهای آنها. پشتیبانی؛ حمایت از توسعه شخصی دانش‌آموزان؛ عملکرد مشاوره؛ سازماندهی مشاوره فردی و گروهی با دانش‌آموزان، والدین، معلمان و سایر اعضای مدرسه (Goodman et al., 2019). جهت‌گیری؛ کمک به دانش‌آموزان برای کسب جهت‌گیری بهتر در مورد سطح بعدی آموزش، صلاحیت حرفه‌ای یا بازار کار. پیشگیری؛ جلوگیری از خطرات احتمالی و ترک تحصیل دانش‌آموزان؛ تصحیح؛ کار با دانش‌آموزانی که به کمک اضافی در هماهنگی با معلمان و متخصصان دیگر نیاز دارند. میانجی‌گری؛ حل مشکلات بین دانش‌آموزان، معلمان، والدین و مدیران؛ ارزیابی؛ نظارت بر روند مدرسه و ارزیابی کیفیت کار مدرسه. توسعه؛ ایجاد ابزار برای بهینه‌سازی کار مدرسه. تحقیق؛ کسب دانش از تغییرات، بهترین شیوه‌ها و نوآوری‌ها برای بهبود کار مدرسه (Gladding, 2018; Dahir & Stone, 2009; Lewis et al., 2022; Nice et al., 2023).

در برخی از کشورها مانند بلغارستان، کرواسی، اسلوانی، اداره سیستم‌های مدرسه به طور کلی متمرکز است. به این معنا که الزامات شغلی فعالیت‌های حرفه‌ای و وظایف مشاوران مدرسه در سطح ملی (از طریق وزارتخانه مربوط) تعریف شده است. تمرکز در بلغارستان نرم است، به این معنا که جزئیات وظایف مشاوره مدرسه در هر دو سطح ملی و مدرسه تصمیم‌گیری می‌شود. در کشورهایی مانند اتریش، دانمارک، ایرلند، روسیه، بریتانیا، و ایالات متحده آمریکا، اداره سیستم مدرسه غیرمتمرکز است. در دانمارک، ایرلند و بریتانیا وزارتخانه‌ها/ادارات آموزش و پرورش این کشورها به طور مرتب اسنادی را در مورد مشاوره مدرسه منتشر می‌کنند که چهارچوب و توصیه‌هایی کلی ارائه می‌دهد و تنظیم مقررات دقیق و مشخص توسط شهرداری‌ها و مقامات محلی انجام

می‌شود (Popov & Spasenović, 2020). در بریتانیا، انجمن بریتانیا برای مشاوره و روان درمانی، آموزش و اعتبار بخشی به مشاوران مدرسه ارائه می‌دهد. در ایرلند، این وظایف توسط مرکز ملی راهنمایی در آموزش انجام می‌شود (British Association for Counselling & Psychotherapy, 2022). در ایالات متحده آمریکا، انجمن مشاوران مدرسه آمریکا مدل ملی ASCA (American School Counseling Association, 2022) خود را ایجاد کرده است که باید توسط همه مشاوران مدرسه آمریکایی دنبال شود. در کشورهای مختلف نسبت تعداد دانش‌آموزان در مدرسه به ازای هر یک مشاور مدرسه به طور متوسط بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ دانش‌آموز متغیر است. بهترین استاندارد (یعنی کمترین نسبت) در کرواسی اعلام شده است - مدارس با حدود ۱۸۰ دانش‌آموز باید ۲ مشاور مدرسه، مدارس با ۱۸۰ تا ۵۰۰ دانش‌آموز باید ۳ مشاور مدرسه و مدارس با بیش از ۵۰۰ دانش‌آموز باید ۴ مشاور مدرسه داشته باشند. در ایالات متحده، میانگین استاندارد ۲۵۰ دانش‌آموز به ازای هر مشاور مدرسه است. در روسیه و سایر کشورها استاندارد معمول ۵۰۰ دانش‌آموز است (Popov & Spasenović, 2020).

شروع بررسی علمی راهنمایی و مشاوره در ایران را می‌توان مربوط به سال ۱۳۳۲ دانست. در این سال عده‌ای از کارمندان و وزارتخانه‌ها به خصوص وزارت آموزش و پرورش شروع به کارآموزی و فعالیت در حوزه چگونگی انتخاب افراد برای مشاغل به شیوه علمی نمودند. پس از آن راهنمایی و مشاوره در ایران با فراز و نشیب‌ها و تغییرات و تحولات عمده‌ای روبرو بوده است که خلاصه آن در جدول ۱ بیان شده است. از سال ۱۳۸۴ با احیای معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش به وجود آمد و دفتر امور برنامه‌ریزی امور فرهنگی و مشاوره در معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش مستقر شد. در سال ۱۳۹۰ ساختار نظام آموزش و پرورش به نظام ۶-۳-۳ تغییر یافت و وزارت آموزش و پرورش مکلف به بکارگیری مشاوران در مقطع متوسطه اول و دوم شد. اما طبق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مکلف به بکارگیری مشاوران در تمام مقاطع تحصیلی است (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰). رشته راهنمایی و مشاوره یکی از دوره‌های کارشناسی آموزش عالی در دانشگاه فرهنگیان است. هدف از تشکیل این رشته، تربیت کارشناسان و متخصصانی است که از لحاظ اعتقادی، شخصیتی و حرفه‌ای شایستگی لازم را برای مدیریت، برنامه ریزی و اجرای خدمات راهنمایی و مشاوره در مدارس دوره ابتدایی، متوسطه اول و دوم، ادارات آموزش و پرورش و سایر مؤسسات آموزشی و تربیتی کسب کرده باشند. دانشجویان این رشته در طول تحصیل خود دروسی در زمینه رشد و ابعاد مختلف شخصیت انسان می‌گذرانند. همچنین باید دروسی درباره پیشگیری و درمان مشکلات و اختلالات انسان در مقاطع مختلف زندگی را در دوران تحصیل با موفقیت پشت سر بگذارند. به همین دلیل یکی از رسالت‌های دانشگاه فرهنگیان تربیت، پرورش و آموزش مشاورانی توانمند برای حضور در مدرسه است. بر اساس مصوبه ۸۶۹ تاریخ ۱۳۹۴/۰۹/۲۸ شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی و مصوبه شماره ۲۵۰ تاریخ ۱۴۰۰/۰۳/۱۱ گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت معلم، اهداف و راهبردهای بازنگری شده دوره کارشناسی به شرح زیر تصویب شده است: انتظار می‌رود مشاوران پس از گذراندن این دوره تحصیلی شایستگی‌های زیر را کسب نمایند:

- ۱- به رشد مهارت‌های شخصی، شخصیتی و حرفه‌ای خود در زمینه‌هایی مانند علاقه به نوع و ماهیت انسان، توانایی حل مسأله، توانایی حل تعارض‌های شخصیتی و روانی و کسب سایر مهارت‌های زندگی مانند مهارت‌های ارتباطی و فن سخنوری اهتمام بورزد و از این ویژگی‌ها برای رشد دانش‌آموزان و تعامل با والدین و سایر معلمان استفاده کند.
- ۲- تصمیمات قابل دفاعی مبتنی بر اصول و مبانی تربیت اسلامی و یافته‌های علمی برای تاثیرگذاری مثبت بر رفتار دانش‌آموزان و تقویت هویت ایرانی- اسلامی در سطح کلاس درس، مدرسه و سایر فضاهای تربیتی اتخاذ نمایند.
- ۳- با درک فرایند رشد شخصیتی، اجتماعی، اخلاقی، معنوی، روانی و جسمانی و توانایی حل مسائل دانش‌آموزان در دوره ابتدایی، متوسطه اول و دوم بتواند فرصت‌هایی را برای کسب تجربیات دست اول برای دانش‌آموزان طراحی کند.
- ۴- از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای خلق و غنی‌سازی فرصت‌های آموزشی، تربیتی و درک دنیای مجازی و اثرات آن بر جریان‌های فکری و عاطفی کودکان و نوجوانان و توسعه توانایی‌های حرفه‌ای خود استفاده نماید.
- ۵- با مشارکت عوامل درگیر در فرایند آموزش و تربیت، تصمیماتی را برای پشتیبانی از یادگیری دانش‌آموزان و تقویت رویه‌های تربیتی مناسب اتخاذ کند و از نتایج آن برای نوسازی تجربیات شخصی استفاده نماید.
- ۶- با تکیه به آموخته‌های خود، پژوهش‌های کاربردی را در مدرسه طراحی و اجرا کند.

بر طبق این مصوبه، طول دوره کارشناسی راهنمایی و مشاوره ۴ سال است و دروس این رشته در طول هشت نیمسال تحصیلی ارائه می‌شود. هر نیمسال ۱۶ هفته آموزشی است. برای هر واحد درسی نظری ۱۶ ساعت، هر واحد درسی عملی ۳۲ ساعت، هر واحد درسی کارگاهی ۴۸ ساعت و هر واحد کارورزی ۶۴ ساعت در نظر گرفته شده است. تعیین ساعات درس پروژه در مشاوره با نظر استاد راهنما خواهد بود. واحد‌های درسی تعداد کل واحدهای درسی راهنمایی و مشاوره دوره کارشناسی پیوسته ۱۵۰ واحد است. از این تعداد ۲۶ واحد دروس عمومی، ۱۳ واحد دروس تربیت اسلامی، ۱۲ واحد دروس تربیتی، ۹۹ واحد دروس تخصصی

است. با این حال پژوهش‌های زیادی نشان می‌دهند که برنامه آموزش رشته مشاوره در دانشگاهها چالش‌های زیادی دارد (Aguas, 2020; Djuwairiah, et al. 2021). برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد در دانشگاهها دانشجویان را برای نقش مشاور مدرسه آماده نمی‌شوند (صفرنواده و همکاران، ۱۳۹۸؛ حاتمی، ۱۴۰۰؛ عیوض پور و همکاران، ۱۴۰۲). بعلاوه بستر موجود در مدارس برای مشاوران تناسب لازم را ندارد (Ratts & Greenleaf, 2018). از آنجا که برنامه‌ریزی‌های درسی دانشگاهی همواره بایست مبتنی بر نیازها و مسائل موجود در جامعه تنظیم شوند، نیاز است که همواره و بطور مستمر مورد بازبینی و ارزیابی دانشجویان و اساتید قرارگیرد تا چالش‌ها و نقاط قوت و ضعف آن شناسایی و اصلاح گردد. اغلب پژوهش‌ها در حوزه چالش‌های مشاوره خیلی کلی مورد بررسی قرار گرفته و تجارب زیسته دانشجویان و اساتید در نظر گرفته نشده است. برخی دیگر نیز تنها به بررسی این چالش‌ها در آموزش و پرورش پرداخته است (ابراهیمی، ۱۳۹۷؛ بهاروند، ۱۴۰۱) و مسائل آموزش مشاوران در دانشگاه فرهنگیان کمتر مورد توجه بوده است. سؤال این پژوهش این بود که چالش‌های موجود در رشته مشاوره و راهنمایی در دانشگاه فرهنگیان و نظام آموزش و پرورش مبتنی بر تجارب زیسته اساتید و دانشجومعلم‌ان شامل چه مواردی است؟

روش

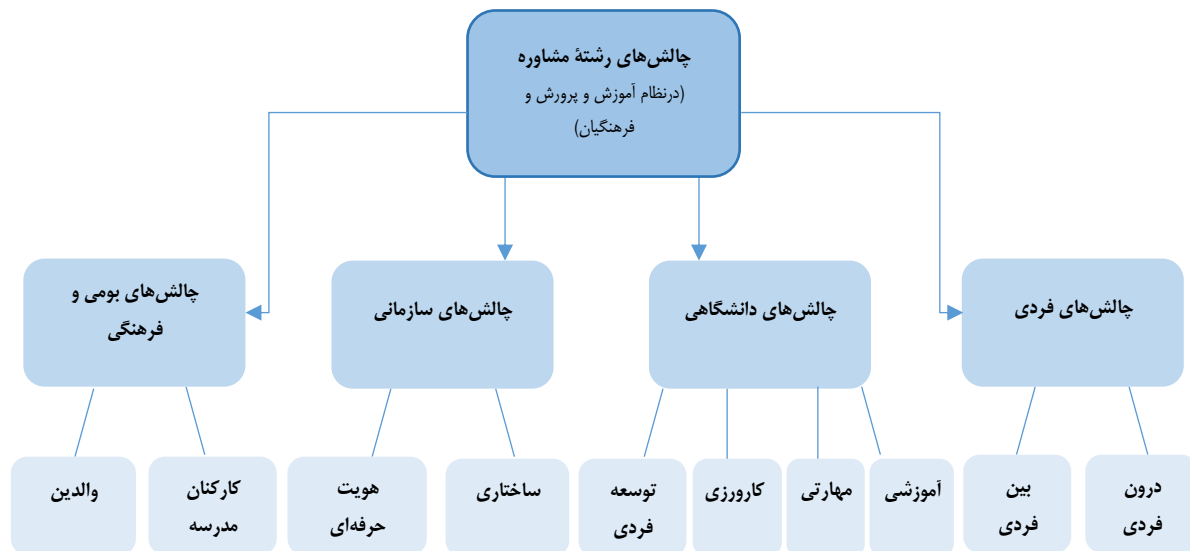
این پژوهش رویکردی کیفی و روشی پدیدارشناسانه دارد. جامعه آماری شامل دانشجومعلم‌ان و استادان رشته مشاوره پردیس نسیمیه و پردیس شهید چمران، دانشگاه فرهنگیان تهران بود. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. برای انتخاب دانشجومعلم‌ان معیار ورود این بود که معدلشان بین ۱۷ تا ۲۰ و حداقل ترم تحصیلی‌شان ۷ باشد، همچنین افرادی که بیش از یک سال از فارغ‌التحصیلی آنها نگذشته بود نیز می‌توانستند به عنوان نمونه انتخاب گردند. معیار ورود استادان داشتن دکترای تخصصی رشته مشاوره و راهنمایی، عضویت در هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان و داشتن حداقل ۳ سال سابقه تدریس در دانشگاه فرهنگیان بود. نمونه‌گیری تا رسیدن اشباع نظری ادامه یافت و در نهایت با ۱۰ نفر از دانشجو معلم‌ان و ۱۰ نفر از استادان این رشته مصاحبه به عمل آمد. بازه سنی دانشجویان از ۲۲ سال تا ۲۵ سال و بازه سنی اساتید از ۳۸ سال تا ۶۰ سال بود. این مصاحبه‌ها در یک بازه زمانی ۲ ماهه صورت گرفت و به نمونه‌ها اطمینان داده شد که هویت آنها محرمانه خواهد ماند. مصاحبه‌ها از نوع نیمه ساختار یافته بود و محتوای آنها پس از پیاده‌سازی کدگذاری شد. برای کدگذاری این پژوهش از روش (۱۹۹۰) Strauss & Corbin استفاده گردید. یعنی داده‌ها در مرحله اول به صورت کدهای باز طبقه بندی شدند. در مرحله دوم کدهای مشترک طبقه بندی شدند و به عنوان کد محوری تعیین گردیدند. در مرحله آخر نیز کدهای محوری مرتبط، تحت طبقات اصلی با عنوان کد انتخابی مشخص گردیدند. روایی درونی و اعتباریابی یافته‌ها از طریق بازبینی مداوم الگوی نهایی با داده‌ها و هماهنگی با آنها ارزیابی شد. همچنین الگوی نهایی در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت تا محتوای آن مورد تأیید آنان قرار گیرد.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش بر اساس تحلیل محتوای کیفی مصاحبه‌های انجام‌شده با دانشجومعلم‌ان و اساتید رشته مشاوره استخراج شد. برای تحلیل داده‌ها، از روش کدگذاری سه‌مرحله‌ای Strauss & Corbin (1990) در نظریه زمینه‌ای استفاده شد که شامل کدگذاری باز، محوری و انتخابی است. در مرحله کدگذاری باز، ۱۵۲ مفهوم اولیه از متن مصاحبه‌ها استخراج شد. سپس در مرحله کدگذاری محوری، این کدهای اولیه بر اساس شباهت‌ها و ارتباط‌های مفهومی در ۱۰ مقوله اصلی دسته‌بندی شدند. در نهایت، در مرحله کدگذاری انتخابی، ۴ مقوله هسته‌ای به‌عنوان چالش‌های اصلی رشته مشاوره در نظام آموزش و پرورش و دانشگاه فرهنگیان شناسایی شد. برای ارزیابی اعتبار یافته‌ها از معیارهای Elliot و همکاران (1999) استفاده شد و یافته‌ها مرتباً مورد واریسی قرار می‌گرفت و شرکت‌کنندگان در فرایند بررسی یافته‌های نهایی مشارکت داشتند. یافته‌های این پژوهش در جدول شماره ۱ گزارش شده است.

جدول ۱. کدهای استخراج شده از مصاحبه‌ها

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
چالش‌های فردی	درون فردی	عدم علاقه به رشته- عدم انگیزه برای مشاور بودن- عدم برخورداری از ویژگی‌های شخصیتی و شناختی مشاور مثل همدل بودن، توانایی مواجهه با مسائل پیچیده و مبهم- نداشتن تفکر خلاق و پویا
	بین فردی	نداشتن مهارت‌های ارتباط موثر، داشتن اضطراب‌های اجتماعی، نداشتن مهارت‌های حل مسئله و تصمیم‌گیری در گروه، نداشتن مهارت کارهای اجتماعی
چالش‌های دانشگاهی	آموزشی	کمبود دروس تخصصی تئوری (مانند دروس مربوط به مشکلات رفتاری اضطراب و افسردگی و...) - آموزش ناقص اساتید درباره گستره مسائل و مشکلات دانش‌آموزان در مدرسه - زمان محدود و ناکافی برای ارائه دروس
	مهارتی	کمبود دروس تخصصی عملی (برای مواجهه و درمان مشکلات رفتاری اضطراب و افسردگی و... به عنوان یک مشاور) - آموزش ناقص اساتید و عملی نبودن و کارگاهی نبودن دروس عملی- زمان محدود و ناکافی برای ارائه دروس عملی و به شکل کارگاهی- امکانات ناکافی دانشگاه برای دروس عملی مشاوره
	کارروزی	متناسب نبودن تعریف ساختار کارروزی ۱، ۲، ۳ و ۴ با محتوای رشته مشاوره- متناسب نبودن زمان کارروزی‌ها برای مسائل و مشکلات روانشناختی مرتبط با مشاوره
	توسعه فردی	عدم آموزش مهارت‌های فردی و شخصی به دانشجویان (مانند مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های حل مسئله و تصمیم‌گیری و...) / عدم رسیدگی به مشکلات خاص دانشجویان (افسردگی، اضطراب، اختلافات خانوادگی، مسائل اقتصادی، و...)
چالش‌های سازمانی	ساختاری	نیود زیرساخت فیزیکی در مدارس برای خدمات مشاوره‌ای- عدم جذب نیروی متخصص به میزان کافی- استفاده از نیروهای نامتخصص در جایگاه مشاوره- عدم تخصیص بودجه کافی برای تأمین نیروی مورد نیاز-
	هویت حرفه‌ای	شناخت محدود مدارس در شهرهای کوچک‌تر از نقش مشاور- تعریف نشدن نقش شغلی مشاور در برخی مدارس- وجود ابهامات و انتظارات نامرتب با نقش مشاور در مدرسه
چالش‌های بومی و فرهنگی	نگرش‌های کارکنان مدرسه	عدم آشنایی کارکنان مدرسه اعم از مدیر، معاون و معلمان با اهمیت و ضرورت خدمات مشاوره‌ای در مدرسه- عدم همکاری کافی با مشاور مدرسه-
	نگرش‌های والدین دانش‌آموزان	عدم آشنایی والدین دانش‌آموزان با اهمیت و ضرورت خدمات مشاوره‌ای، عدم همکاری والدین با مشاور مدرسه، انکار مشکلات دانش‌آموزان توسط والدین- ترس از برچسب خوردن فرزندان به خاطر مشکلاتشان، اجتناب از مراجعه به روانشناس و روانپزشک به خاطر تابوهای فرهنگی

نمودار ۱. چالش‌های رشته مشاوره و راهنمایی در دانشگاه فرهنگیان و نظام آموزش و پرورش

بر اساس یافته‌های پژوهش چالش‌های اساسی دانشجومعلم‌ان رشته مشاوره در دانشگاه فرهنگیان به قرار زیر است:

۱- چالش‌های فردی

چالش‌های فردی، شامل مسائل و مشکلاتی است که مربوط به خود دانشجومعلم‌انی که وارد رشته مشاوره شده‌اند، است. این مشکلات در دو طبقه درون فردی و بین فردی معرفی شده است:

۱-۱ درون فردی

بسیاری از دانشجومعلم‌ان که وارد رشته مشاوره شده‌اند علاقه‌ای به این رشته ندارند. همچنین برخی از آنان به دلایل مختلف انگیزه‌ای برای فعالیت در مدارس به عنوان مشاور در خود احساس نمی‌کنند. گاهی نیز بیان می‌کنند که مشاوره را دوست دارند اما روحیاتی که یک مشاور باید داشته باشد را در خود نمی‌یابند. اساتید مشاوره نیز بیان می‌کردند که برخی از دانشجویانی که وارد رشته مشاوره می‌شوند از لحاظ ویژگی‌های شخصیتی و فردی، هماهنگی با یک مشاور ندارند.

۱-۲ بین فردی

چالش‌های بین فردی مربوط به مسایل و مشکلاتی است که دانشجومعلم‌ان در مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی دارند. عده‌ای از مصاحبه‌شوندگان بیان داشتند که ارتباط برقرار کردن با دیگران، مشارکت در کارهای گروهی و کلاسی، ارتباط با جنس مخالف، ارتباط مؤثر با همکلاسی‌ها و اساتید برایشان سخت است. از آنجا که حرفه مشاوره در مدرسه حرفه‌ای است که در آن مهارت‌های اجتماعی و تمایل فرد به فعالیت‌های اجتماعی بسیار پر اهمیت است، برای دانشجومعلم‌انی که فاقد چنین مهارت‌هایی هستند، چالش‌های زیادی به وجود می‌آورد.

۲- چالش‌های دانشگاهی

۱-۲ آموزشی

یکی از چالش‌هایی که مصاحبه‌شوندگان بر آن تأکید داشتند کمبود برخی دروس تخصصی تئوری مشاوره بود. طبق بیان آنان در سرفصل‌های تعریف شده برای رشته مشاوره، درس‌های تشخیصی برای انواع مشکلات و مسائل کودکان و نوجوانان وجود دارد اما دروس کافی برای شیوه‌های مشاوره‌ای و مداخله‌ای برای طیف وسیعی از مشکلات، در سرفصل‌ها گنجانده نشده است. همین امر باعث می‌شود دانشجومعلم هنگامی که با کارورزی‌ها خصوصاً کارورزی ۲ مواجه می‌شود و باید برای یک مشکل واقعی یک اقدام عملی انجام دهد، دانش کافی برای مواجهه با مسئله را نداشته باشد.

مسئله دیگری که در چالش‌های آموزشی بیان شد تسلط ناکافی اساتید و یا تدریس ناقص آنان در ارائه دروس تخصصی بود. این امر سبب می‌شد که دانشجومعلم‌ان دانش کافی برای شناخت اختلالات و مسائل مختلف دانش‌آموزان را کسب نکنند و مسئله آخری که در این حیطه گزارش شد بحث زمان ناکافی برای برخی دروس تخصصی بود. مثلاً دروسی که در نیمسال دوم تحصیلی ارائه می‌شوند، مدت زمان بسیار محدودی برای تدریس و آموزش دارند و زمان کم برای دروس مهم و حساسی مانند آسیب‌شناسی، نظریه‌های مشاوره و... مناسب نیستند.

۲-۲ مهارتی

مشاوره فقط یک علم یا دانش نیست بلکه یک مجموعه مهارت است. مصاحبه‌شوندگان بیان کردند که در دانشگاه فرهنگیان میزان دروس عملی و کارگاهی تعریف شده، نیاز آنان را برای فراگیری مهارت‌های لازم برطرف نمی‌سازد و آنان را برای ورود به عرصه عمل آماده نمی‌کند. آنان بیان کردند گاهی این کمبود مربوط به واحد درسی است یعنی بایست واحدهای بیشتری برای عملی در نظر گرفته شود. گاهی این کمبود مربوط به میزان انرژی و فعالیتی است که اساتید در این دروس به خرج نمی‌دهند و یا در آن تسلط ندارند، یا این کمبود مربوط ساعات واحدهای تعریف شده با توجه به تعداد زیاد دانشجومعلم‌ان است.

۲-۳ کارورزی

کارورزی یکی از واحدهای بسیار مهم و حیاتی در دانشگاه فرهنگیان است که دانشجو معلم‌ان را برای توسعه حرفه‌ای به صورت عملی و عینی آماده می‌سازد. آنچه مصاحبه‌شوندگان آن را بیان کردند این بود که از آنجا که رسالت اصلی دانشگاه فرهنگیان، تربیت و آماده سازی معلم‌ان آموزش و پرورش است، در نتیجه ساختار تعریف شده در واحدهای کارورزی نیز بر نیازهای یک معلم که قرار است نقش تدریس را در کلاس بر عهده داشته باشد، متمرکز است. در کارورزی ۱، دانشجومعلم‌ان باید یک روایت پژوهی ۴ فصلی در حیطه‌های فیزیکی، عاطفی، ساختاری، و آموزشی در مدرسه انجام دهند. در زمینه آموزشی، دانشجومعلم در کنار یک معلم راهنما قرار می‌گیرد و با او وارد کلاس درس می‌شود و شیوه‌های تدریس و مدیریت کلاس یک معلم را به صورت حضوری مشاهده و تجربه می‌کند. اما نقش اصلی و محوری یک مشاور در مدرسه تدریس نیست و کارورزی ۱ آنان را به طور مستقیم با نقش خود در مدرسه آشنا نکرده است. برای همین مصاحبه‌شوندگان بیان می‌کردند میزان بهره‌مندی آنان از

کارورزی ۱ به میزان لازم نبوده است. در کارورزی ۲ نیز محور کار اقدام پژوهی و شناسایی یک مسئله و مشکل توسط معلم در کلاس و طراحی و اجرای فرایند حل آن است. این ساختار تعریف شده نیز از لحاظ زمانی برای مسائلی که یک مشاور باید برای حل و فصل انتخاب کند (مشکلات روانی دانش‌آموزان مثل اضطراب، افسردگی و...) مناسب نیست، زیرا اقدام برای چنین مسائلی و رسیدن به نتایج ملموس عموماً زمانبر است. ساختار تعریف شده کارورزی ۴ نیز مبتنی بر درس پژوهی است که باز با نقش مشاور در مدرسه و فعالیت‌های او هیچ‌گونه همخوانی ندارد.

۳- چالش‌های سازمانی

۳-۱ ساختاری: برخی از مسائل و مشکلات مشاوره در مدرسه به هماهنگی‌ها و برنامه ریزی‌های سازمانی مربوط می‌شود. برای مثال مصاحبه‌شوندگان بیان کردند با اینکه نقش مشاور در مقطع ابتدایی تعریف شده و رسیدگی به مسائل و مشکلات روانشناختی کودکان در این مقطع بسیار مهم و حیاتی است، اما اغلب مدارس ابتدایی هیچ مشاوره‌ای در مدرسه ندارند. این امر اغلب به کمبود نیروی مشاور نسبت داده می‌شود. بنابراین عدم جذب نیروی مشاور به اندازه کافی مسائل و مشکلات زیادی را برای مدارس ایجاد می‌کند. همچنین بسیاری از اوقات از نیروهایی دیگر با تخصص و رشته دیگر به عنوان نیروی مشاور در مدرسه استفاده می‌شود که این اتفاق نیز امری غیرحرفه‌ای و مستوجب پیامدهای آسیب‌زای فراوانی است. کمبود بودجه برای جذب نیروی انسانی متخصص نیز از دلایلی بود که برای این امر بیان شد. از دیگر مواردی که اشاره شد کار مشاوران در مدرسه را محدود می‌کند، نبود اتاق و فضای استاندارد برای فعالیت‌ها و خدمات مشاوره‌ای بود.

۳-۲ هویت حرفه‌ای: یکی از مواردی که مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره داشتند، ابهام در شرح وظایف و تعریف دقیق هویت حرفه‌ای یک مشاور در مدرسه است. در واقع به خاطر نزدیکی و قرابت رشته‌هایی مانند روانشناسی، مشاوره، و مددکاری، ابهاماتی برای فعالیت مشاوران در مدارس به وجود می‌آید و مرز فعالیت‌ها و خدماتی که از یک مشاور انتظار می‌رود در مدارس انجام دهد، مخدوش می‌شود. همچنین به خاطر وجود این ابهام از مشاوران در مدارس انتظارات دیگری به وجود می‌آید. مثلاً گاهی در مدارس به مشاوران کارهای مربوط به معاونین یا دیگر کارکنان مدرسه محول می‌گردد.

۴- چالش‌های بومی و فرهنگی

۴-۱ کارکنان مدرسه: یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که مشاوران، خصوصاً در شهرستان‌ها و شهرهای کوچک، با آن روبرو هستند، عدم شناخت کافی کارکنان مدرسه نسبت به مسائل و مشکلات روانشناختی دانش‌آموزان و لزوم اقدامات تخصصی و حرفه‌ای برای آن است. به خاطر این عدم شناخت اغلب مسائل و مشکلات دانش‌آموزان بدون اینکه به درستی تشخیص داده شوند و درمان مناسبی دریافت کنند، رها می‌شوند و تبدیل به مسائل و مشکلات پیچیده‌تری در سنین بالاتر می‌شوند.

۴-۲ والدین دانش‌آموزان: یکی از بزرگترین چالش‌هایی که مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره کردند فرهنگ عمومی و خانوادگی دانش‌آموزان بود. آنان بیان کردند که مسائل خانواده‌ها و والدین دانش‌آموزان در چند حوزه قابل بررسی است. اول خانواده‌هایی که مثل بعضی از کارکنان مدرسه، هنوز شناخت و دانش کافی نسبت به مسائل روانشناختی ندارند و در نتیجه هیچ همکاری در این زمینه با مشاوران و کادر مدرسه نمی‌کنند. دوم والدینی که نگران برجسب‌های احتمالی به فرزندان‌شان هستند و برای اینکه نمی‌خواهند بپذیرند فرزندشان مسئله و مشکلی خاص دارد، با مشاور همکاری نمی‌کنند. سوم والدین در ظاهر تحصیل کرده و از طبقه اجتماعی بالاتری هستند که عموماً تحت تأثیر آموزش‌ها و مطالب فضای مجازی، دیدگاهها و توقعات غیرواقع‌بینانه و غیرتخصصی از مشاوران و کادر مدرسه دارند. به این ترتیب از نظر مصاحبه‌شوندگان عدم همراهی و همکاری والدین، از بزرگترین موانع اثربخشی خدمات مشاوره‌ای در مدارس بود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی چالش‌های موجود در رشته مشاوره و راهنمایی در دانشگاه فرهنگیان و نظام آموزش و پرورش، مبتنی بر تجارب زیسته اساتید و دانشجومعلم‌ان، بود. پس از انجام مصاحبه‌ها و کدگذاری داده‌ها با استفاده از روش Strauss and Corbin (1990)، ۱۵۲ کد باز، ۱۰ کد محوری، و ۴ کد انتخابی استخراج شد. این چالش‌های اصلی شامل چالش‌های فردی، دانشگاهی، سازمانی، و فرهنگی-بومی بودند.

یافته‌ها نشان دادند که در حوزه چالش‌های فردی، دانشجومعلم‌ان مهارت‌های لازم در حوزه‌های شخصی، همچون توانایی حل مسئله، مدیریت هیجانات، و مهارت‌های ارتباطی را به‌طور کامل کسب نمی‌کنند. این در حالی است که از مشاوران انتظار می‌رود در این زمینه‌ها توانمند باشند تا بتوانند نقش مؤثری در حمایت از دانش‌آموزان و تعامل با والدین و معلمان ایفا کنند. یافته‌های این پژوهش با مطالعات صفرنواده و همکاران (۱۳۹۸)، حاتمی (۱۴۰۰) و عیوض‌پور و همکاران (۱۴۰۲) همسو است.

در حوزه چالش‌های دانشگاهی، سه بعد آموزشی، مهارتی، و کارورزی مورد توجه قرار گرفت. واحدهای درسی موجود در دانشگاه فرهنگیان، به‌طور کامل طیف گسترده مسائل دانش‌آموزان را پوشش نمی‌دهد و تمرکز بیشتری بر شناخت مشکلات دارد تا راهکارهای مداخله و مشاوره. این مسئله در سایر کشورها نیز مشاهده شده است (Aguas, Popov & Spasenović, 2020؛ Djuwairiah, et al., 2021). علاوه بر این، مهارت‌های مشاوره‌ای نیاز به تمرین عملی دارند، اما کیفیت و کمیت واحدهای عملی و کارورزی در دانشگاه فرهنگیان متناسب با نیازهای حرفه‌ای دانش‌جو معلمان نیست. همچنین، برنامه کارورزی عمدتاً بر نقش معلم تمرکز دارد و الزامات نقش مشاور در مدارس را تأمین نمی‌کند (صفرنواده و همکاران، ۱۳۹۸).

در حوزه چالش‌های سازمانی، دو مسئله اصلی شامل ساختارهای نامناسب جذب نیروی انسانی و ابهام در هویت حرفه‌ای مشاوران مدرسه شناسایی شد. کمبود نیروی متخصص موجب می‌شود بسیاری از مشکلات دانش‌آموزان به‌درستی ارزیابی نشوند و به مقاطع بالاتر منتقل گردند، که این موضوع به پیچیدگی و شدت مشکلات می‌افزاید. در مدارس دارای مشاور نیز، وظایف آن‌ها به‌درستی تعریف نشده و انتظارات غیرمرتبط از آن‌ها وجود دارد. این یافته‌ها با پژوهش‌های ابراهیمی (۱۳۹۷) و بهاروند (۱۴۰۱) همخوانی دارد.

در حوزه چالش‌های فرهنگی و بومی، عدم آگاهی کافی از خدمات مشاوره در برخی مناطق، خصوصاً شهرهای کوچک، به‌عنوان یک مانع اساسی شناسایی شد. دیدگاه‌های سنتی و تابوهای اجتماعی، مانند انگ زدن به دانش‌آموزان دارای مشکلات روانشناختی، موجب عدم همکاری والدین و مدرسه با مشاوران می‌شود. این چالش‌ها با یافته‌های ابراهیمی (۱۳۹۷)، بهاروند (۱۴۰۱) و Ratts & Greenleaf (2018) مطابقت دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود دانشگاه فرهنگیان برای تقویت توانمندی‌های فردی دانش‌جو معلمان، برنامه‌های آموزشی و کارگاهی در زمینه رشد مهارت‌های فردی و مشاوره‌ای را در برنامه درسی لحاظ کند. همچنین، لازم است که سرفصل‌های درسی بازننگری و اصلاح شوند تا علاوه بر شناخت مشکلات دانش‌آموزان، راهکارهای درمانی و مداخله‌ای نیز به‌طور جامع تدریس شود. از سوی دیگر، افزایش کیفیت و کمیت واحدهای عملی و کارورزی ضروری است تا مهارت‌های مشاوره‌ای به‌صورت کاربردی تقویت گردد. در سطح سازمانی، وزارت آموزش و پرورش می‌تواند با سیاست‌گذاری‌های دقیق‌تر، تعداد مشاوران متخصص در مدارس را افزایش دهد و شرح وظایف مشاوران را به‌طور شفاف‌تری تعریف کند. همچنین، برای ارتقای فرهنگ مشاوره در مدارس، برنامه‌های آگاهی‌بخشی برای والدین، معلمان و مدیران مدارس اجرا شود تا دیدگاه‌های نادرست نسبت به خدمات مشاوره اصلاح گردد. در مجموع، حل این چالش‌ها می‌تواند زمینه‌ای فراهم کند که دانش‌آموزان به خدمات مشاوره‌ای تخصصی، مؤثر و کارآمد دسترسی داشته باشند و نقش مشاور در نظام آموزشی تقویت شود.

محدودیت‌های پژوهش

- این پژوهش، با چند محدودیت مواجه بود که باید در تفسیر نتایج مورد توجه قرار گیرد:
۱. از آنجا که داده‌های این پژوهش از طریق مصاحبه با اساتید و دانش‌جو معلمان دانشگاه فرهنگیان تهران جمع‌آوری شده، نتایج ممکن است به سایر استان‌ها و پردیس‌ها به‌طور کامل قابل تعمیم نباشد.
 ۲. پژوهش بر اساس تجارب زیسته گروهی از دانش‌جو معلمان و اساتید انجام شده است و ممکن است دیدگاه‌ها و تجربیات گروه‌های دیگر مانند مدیران مدارس، مشاوران شاغل، یا سیاست‌گذاران نظام آموزش و پرورش را به‌طور کامل منعکس نکند.
 ۳. از آنجا که داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری شده است، امکان دارد عوامل شخصی، تجارب فردی، و نگرش‌های پاسخ‌دهندگان در پاسخ‌های آن‌ها تأثیر گذاشته باشد، که می‌تواند موجب سوگیری در داده‌ها شود.

سپاسگزاری

از تمامی اساتید مشاوره دانشگاه فرهنگیان و دانش‌جو معلمانی که در این پژوهش همکاری داشته‌اند تشکر و قدردانی می‌گردد.

تعارض منافع

این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

- ابراهیمی، ل. (۱۳۹۷). چالش‌ها و موانع گسترش نقش مشاوره‌ای مدیران مدارس. *دوفصلنامه علمی-پژوهشی مدیریت مدرسه*، ۶ (۱)، ۲۶۲-۲۸۲.
- برنامه درسی رشته راهنمایی و مشاوره (۱۴۰۰). *شورای عالی برنامه ریزی آموزشی*. انتشارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- بهاروند، ب. (۱۴۰۱). چالش‌های مشورت و مشاوره در مدرسه. *فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی*، ۴ (۳۸)، ۳۱۹-۳۵۱.
- دشتی، م.، شعبانیان، م.، اسماعیلی، م.، فرجی، م.، مرادی، ا. (۱۴۰۳). تحلیل و بررسی مشاوره تحصیلی در ارتقا دانش‌آموزان در مدارس. *فصلنامه تحقیقات راهبردی در تعلیم و آموزش و پرورش*، ۱۲، ۱۴۹-۱۶۰.
- رحمانی، س.، و قلمکاریان، س. م. (۱۴۰۱). بررسی نقش و تأثیر مدرسه و مشاوره مدارس در ارتقای بهداشت و سلامت روانی دانش‌آموزان. *مجله دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی*، ۵ (۴۷)، ۱-۱۵.
- صفرنواده، م.، موسی پور، ن.، اظهاری، م.، محمدشفیعی، ع. (۱۳۹۸). تجربه زیسته دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان از برنامه جدید کارورزی تربیت معلم ایران. *دوفصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی*، ۱۰ (۱۹)، ۱۴۹-۱۶۹.
- حاتمی، ج. (۱۴۰۰). برنامه درسی صلاحیت محور، ضرورتی انکارناپذیر. *دوفصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی*، ۱۲ (۲۴)، ۷-۳۲.
- عیوض پور، ز.، حاتمی، ج.، عسگری، م. ع.، صباغیان، ز.، و احمدیگی، ف. (۱۴۰۲). ارائه چهارچوبی برای صلاحیت حرفه‌ای معلمان و دلالت‌های آن جهت بازطراحی برنامه درسی تربیت معلم بر اساس سنتز پژوهی. *دوفصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی*، ۱۴ (۲۸)، ۳۳-۷۷.
- شفیع آبادی، ع. (۱۴۰۰). *مقدمات راهنمایی و مشاوره، مفاهیم و کاربردها*. تهران: رشد.
- شورای عالی انقلاب فرهنگی. (۱۳۹۰). *سند تحول بنیادین آموزش و پرورش*. تهران: انتشارات آموزش و پرورش.

References

- Aguas, P. P. (2020). Key stakeholders' lived experiences while implementing an aligned curriculum: A phenomenological study. *The Qualitative Report*, 25(10), 3459-348.
- American School Counselor Association (ASCA) (2022). <https://www.schoolcounselor.org/>
- Ayvazpour, Z., Hatami, J., Asgari, M. A., Sabaghian, Z., Ahmadbeigi, F. (2023). Providing a framework for the professional qualification of teachers and its implications for redesigning the teacher training curriculum based on synthesis. *Bi-quarterly Journal of Higher Education Curriculum Studies*. 14(28), 33-77. [In Persian]
- Baharond, B. (2022). Challenges of consultation and counseling in school. *Quarterly journal of psychological studies and educational sciences*. 4(38), 319-351. [In Persian]
- Baker, S. B., & Gerler E. R. (2016). *School Counseling in the 21st Century*. 6th ed. Routledge.
- British Association for Counselling and Psychotherapy (BACP) (2022). Retrieved from <https://www.bacp.co.uk/>
- Brown, C. H. (2020). School counselors' response to school shootings: Framework of recommendations. *Journal of Educational Research and Practice*, 10(1), 292-305.
- Collins, T. P. (2014). Addressing mental health needs in our schools: Supporting the role of school counselors. *professional counselor*, 4(5), 413-416.
- Dahir, C., & Stone, C. B. (2009). School counselor accountability: The path to social justice and systemic change. *Journal of counseling and development*, 87(1), 12-20.
- Dashti, M., Shabanian, M., Ismaili, M., Faraji, M., & Moradi, A. (2024). Analysis and study of academic counseling in improving students in schools. *Quarterly Magazine of Strategic Research in Education*, 12, 149 - 160. [In Persian]
- Djuwairiah, A., Mardiana, M., & Kaharuddin, K. (2021). Meeting the students' expectations: Evaluating the implementation of english language teaching curriculum. *Elementary Education Online*, 20(3), 165-176.
- Ebrahimi, L. (2017). Challenges and obstacles to expanding the advisory role of school administrators. Biannual scientific-research. *Journal of School Management*, 6 (1), 262-282. [In Persian]
- Ebrahimi, L. (2017). Challenges and obstacles to expanding the advisory role of school administrators. Biannual scientific-research. *journal of school management*, 6(1), 262-282. [In Persian]
- Elliot, R., Fischer, C. T., & Rennie, D. L. (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields. *British Journal of Clinical Psychology*, 38, 215-229.
- Gladding, S. T. (2018). *Counseling: A comprehensive profession* (8th ed.). Pearson Education.
- Goodman-Scott, E., Betters-Bubon, J., & Donohue, P. (2019). *A school counselor's guide to multi-tiered systems of support*. (1st ed.). Routledge.
- Guidance and Counseling Curriculum (1400). *Supreme Council for Educational Planning*. Ministry of Science, Research and Technology Publications. [In Persian]
- Hatami, J. (2021). Competency oriented curriculum is an undeniable necessity. *Bi-quarterly Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 12(24), 7-32. [In Persian]
- Lewis, T., Jones, K. D., Militello, M., & Meisenhelder, R. (2022). A clear and consistent focus on students: Principals' perceptions of the role of school counselors. *Journal of School Leadership*, 32(1), 3-26.

- Nice, M. L., Potter, P., & Hecht, C. L. (2023). The role of school counselors in preparing students for the developmental transition from adolescence to emerging adulthood. *Journal of Child and Adolescent Counseling*, 9(3), 260-272.
- Popov, N., & Spasenović, V. (2020). *The school counselor: A comparative review in 12 countries*. Educational Reforms Worldwide. BCES, Comparative Education Society Conference Books, Volume 18, 2020.
- Rahmani, S., & Kalamkarian, S. M. (1401). Examining the role and effect of school and school counseling in improving the health and mental health of students. *Journal of New Achievements in Humanities Studies*, 5(47), 1-15. [In Persian]
- Ratts, M., & Greenleaf, A. T. (2018). Multicultural and social justice counseling competencies: A leadership framework for professional school counselors. *Professional School Counseling*, 21(1b), 1-9.
- Safarnavadeh, M., Musapour, N., Azhari, M., MohammadShafiei, A. (2019). The lived experience of Farhangian University student .Teachers from the new teacher training internship program in Iran. *Bi-Quarterly Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 10(19), 149-169. [In Persian]
- Shafie Abadi, A. (2021). *The basics of guidance and advice, concepts and applications*. Tehran: Roshd. [In Persian]
- Strauss, A., & Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage Publications, Inc.
- Supreme Council of Cultural Revolution (2011). *Document of the fundamental transformation of education*. Tehran: Education and Training Publishing. [In Persian]
- Victor, S. E., Devendorf, A. R., Lewis, S. P., Rottenberg, J., Muehlenkamp, J. J., Stage, D. R. L., & Miller, R. H. (2022). Only human: Mental-health difficulties among clinical, counseling, and school psychology faculty and trainees. *Perspectives on Psychological Science*, 17(6), 1576-1590.